

RUDOLFAS DREIKURSAS

(Alfredo Adlerio instituto Čikagoje direktorius)

Pastabos 1930 m. išleistai A. Adlerio knygai „Vaikų auklėjimas“

(Pastabos rašytos apie 1970 m.)

Adler A. Kindererziehung. Frankfurt am Main. Fischer Taschenbuch Verlag, 1976

Iš vokiečių kalbos vertė Rūta Gaubienė, psichologė (Individualiosios psichologijos institutas)

Skaitant knygą susidaro įspūdis, jog tai, ką Adleris pirmasis aprašė prieš 40 metų, tebėra aktualu ir šiandien - autorius gerokai aplenkė savo laikmetį.

Adleris atskleidė, jog netinkamai besielgiančius ar silpnų protinių gebėjimų vaikus galima suprasti, kai pavyksta išsiaiškinti jų elgesio tikslą ir savitą logiką. Minėtoje knygoje Adleris pateikia pagrindinius vaikų auklėjimo principus. Vienas reikšmingiausių - vaiko bendrumo jausmo vystymas, laikomas normalaus vystymosi barometru. Jei vaikui pradeda nesisekti mokykloje, jis praranda pasitikėjimą savimi ir ima ieškoti kelio, kuris, jo įsitikinimu, padeda jam greičiau patirti sėkmę, net jei reikšmingumo ir pranašumo siekiama neprotingomis priemonėmis. Adleris drąsiai teigė, jog beviltiškų vaikų nėra, todėl vaikui teigiamą įtaką daro tas, kuris pripažįsta jo stipriąsias puses ir sugebėjimus. Suaugusieji įvairiausiais būdais išreiškia savo nepasitikėjimą vaiku, mažindami jo bendrumo jausmą. Veiksniai, kuriuos Adleris pavadino žalojančiais, egzistuoja ir šiandien - tai pesimistinių lūkesčių poveikis, blogų pažymių, konkurencinės kovos pasekmės, kai mažuma triumfuoja daugumos sąskaita.

Nors Adleris daug padėjo tėvams, svarbiausiu veiksniu auklėjant jaunąją kartą jis laikė mokyklą. Jo primygtinai akcentuotas mokyklos reikšmingumas stipriai oponuoja šiandieniniams praktikams. Nemėgstame pripažinti, jog mūsų mokyklose neretai neįvykdoma užduotis išmokyti kiekvieną vaiką skaityti ir rašyti, o į didėjančių tokių vaikų skaičių žiūrima kaip į jėgų, esančių kažkur anapus mokyklos veiklos sferos, padarinius. Dažnai atsakomybė suverčiama tėvams, kaltinama kenksminga aplinkos įtaka ir pan.

Šiandien žinoma, kad mokytojai gali ištaisyti ugdymo blogybes, vaikų patirtas šeimoje ar bendruomenėje. Remdamiesi suteiktomis galimybėmis bei gebėjimu dirbti grupėje, jie daro realią įtaką mokinių mintims ir vertybinėms nuostatom.

Adleris giliu įsitikinimu, mes neturime laukti idealios mokyklos, kad ištaisytume ankstyvojo ugdymo trūkumus - jis pateikia klasikiniu tapusį teiginį: „Rytdienos vaikų ugdymo viltis - pirmiausia mokyklų ir mokytojų pasikeitimas, tuo pat metu neatmetant ir tėvų bendradarbiavimo.“ Mokytojas turėtų skatinti bendradarbiavimą su tėvais, tačiau neturėtų tapti nuo jo priklausomas.

„Kultūrinė deprivacija“ tampa dar viena mokytojų bejėgiškumo priežastimi. Nesėkmingo vaikų ugdymo kaltininkais tampa žemas IQ, sulėtintas berniukų vystymasis arba disleksija, vargu ar realiai egzistuojantys smegenų pažeidimai, cerebrinės disfunkcijos ar suvokimo sutrikimai. Adleris pripažino protinių gebėjimų testų apgaulingumą, tačiau jo laikais visos kitos galimų mokymo nesėkmių priežastys dar nebuvo atrastos. Jis teigė, jog „ideali mokykla turėtų būti ne tik vieta, kur perteikiamos žinios iš knygų, bet ir vieta, kur mokoma žinojimo ir meno gyventi“. Šiuolaikiniai praktikai neretai apriboja bendradarbiavimą su tėvais, kaltindami juos dėl vaikų klaidų ir silpnųjų, priekaištaujami dėl aplaidumo ar priešiško.

Adleris vienoje mokykloje suorganizavo pirmuosius psichologinio lavinimo kursus mokytojams. Vėliau savo metodą, pagrįstą asmenybės keitimusi grupės įtakoje, pritaikė bendruomenei ir teikė konsultacijas tėvams, kuriose aktyviai galėjo dalyvauti ir mokytojai. Adleris nusprendė, jog nesėkmingiems tėvams reikia mokymo, o ne terapijos. Todėl turintys tokių žinių

specialistai gali jiems padėti. Mokytojai gauna profesinį išsilavinimą ir gali taikyti metodus, veiksmingus demokratiškoje aplinkoje..

Adleris savo knygą baigia penkiomis istorijomis, kuriose pateikiama technika, puikiai tinkanti tėvų ir mokytojų kompetencijai ugdyti. Jis siūlo tyrinėti kiekvieno auklėtojo požiūrį ir bandyti interpretuoti jo reikšmę, nustatant būdingą elgesio modelį ir veiksmų tikslus. Adlerio teigimu, žmogus yra nedaloma visuma, tam tikrais veiksmais siekianti savo tikslų. Nors holistinis požiūris į žmogų vis labiau išsigali, mokslininkai, tyrinėjantys visuomenę ir žmonių elgesį, stipriai įtakojami kauzalinio deterministinio mąstymo. Dėl savo „nemokslinio“ požiūrio Adleris negalėjo turėti vilčių gauti mokslinę paramą. Todėl jis kreipėsi į neprofesionalus ir ėmė ruošti konsultantus ir terapeutus iš jų tarpo. Daugelį metų jo rūpinimasis neprofesionalais tapo kliūtimi, siekiant gauti visapusišką paramą sau ir savo pasekėjams. Tik mūsų dienomis, atšventus jo šimto metų jubiliejų, Adlerio idėjos pagaliau gauna seniai pavėlavusį pripažinimą.

Adleristinis požiūris į žmogų atitinka demokratinės visuomenės poreikius. Jo pagarba žmogaus gebėjimui priimti sprendimus pamažu keičia vyravusią nuomonę, kad žmogus, būdamas mažas ir silpnas, dažnai tampa vidinių ir išorinių jėgų auka. Adleris akcentavo socialinę žmogaus prigimties pusę, teigdamas, kad suprasti ir pakeisti žmogų galima tik atsižvelgiant į vaidmenį, kurį jis atlieka grupėje. Grupinis konsultavimas ir grupinė terapija - tai Adlerio įdiegti metodai. Ypatingai domimasi šeimos terapija. Socialinis interesas arba bendrumo jausmas šiuo metu laikomas psichinės sveikatos pagrindu, jo ugdymas ir stiprinimas tampa ne tik pagrindiniu auklėjimo, konsultavimo ir terapijos tikslu, bet ir nepaneigiama sąlyga sugyventi su šalia esančiais žmonėmis.